

Hüseyin Batuhan, *Semiyotik, Fanatizm ve Tolerans*,
derleyen ve notlarla yayıma hazırlayan Turhan Yörükân,
Ankara 2007, 376 s. "Nobel Yayın Dağıtım"

Nail TAN*

Bilim felsefesi, modern mantık ve semiyotik (başta dil olmak üzere kullandığımızı/ her türlü işaret sisteminin yapısını, işleyişini inceleyen bilim dalı. gösterge bilim) yanında edebiyatın anı ve oyun dallarında da eserler yazan Doç. Dr. Hüseyin Batuhan (d. 1921 Sürmene- ö. 9 Aralık 2003 İstanbul), ölümünün dördüncü yılında bir kitapla anılıyor. Vefalı dostu Turhan Yörükân, rahmetlinin en önemli eseri *Batıda Tolerans Fikrinin Gelişmesi* (İstanbul 1959. Anıl Yayınevi)"ni çoğu yayımlanmamış makaleleriyle birlikte felsefe, mantık, semiyotik ve edebiyat okuyucularına sunmuş. Bunu yaparken; Batuhan'ın hayatı boyunca ilgilendiği: beynini, kalemını kullandığı tolerans (hoşgörü), fanatizm (akıl ve bilim dışılık, hoşgörüsüzlük, tutuculuk, bağnazlık) ve semiyotik (gösterge bilim) dallarına ağırlık verdiği için kitabın adını da üçleme şeklinde koymuş. Böylece. Batuhan'ı temel görüşleriyle tanıma ve değerlendirme imkânına kavuşmuş oluyoruz. Bütünüyle felsefeyi sevdiren, insanları düşünceye sevk eden. kendini sorgulamayı öğreten bir eser denilebilir. Rahmetlinin yayımlanmamış yazılarını, makalelerini gün ışığına çıkarması, eserin önemini, değerini daha da artırıyor.

Batuhan. bilim hayatının yanı sıra özel hayatında da bir felsefeci olarak yaşadı. İdeolojilerin ve özellikle de fanatizmin hep karşısında oldu. Daima düşünce tartışmalarının içinde buldu kendini. Meslektaşlarıyla ve fakirleşmeye yol açtığı düşüncesiyle karşı çıktığı Türkçedeki anlaştırma çalışmaları dolayısıyla dilcilerle mesleki hayaline zarar veren görüş mücadelesi yapmaktan kaçınmadı. Daha 1958 yılında doçent unvanını aldığı hâlde profesör olmayı önemsemedi. Çalışmalarının değeri ancak 21. yüzyıl başında anlaşıldı. Kitapları 20. yüzyılın sonuyla 2000'li yıllarda üst üste basıldı. Türk tasavvuf felsefesinin de temelini oluşturan hoşgörünün değerini, önemini her vesileyle yineledi durdu. "1995 Dünya Hoşgörü Yılından çok önce. daha 1958 yılında doçentlik tezi olarak bu konuyu ele alma ileri görüşlülüğünü göstermişti.

Kitap, her birinin alt başlıkları da bulunan üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, derlemeyi yapan, baskıya hazırlayan Turhan Yörükân tarafından kaleme alınmış. Uç makaleden oluşmakta. Felsefeci, mantıkçı ve semiyotikçi dostunu bu üç yönüyle ele alıp incelerken, özel hayatından da kesitler sunuyor. Bilimsel mü-

* Araştırmacı-yazar / ANKARA.

cadelesini, girdiği düşünce tartışmalarını özetliyor. Edebî çalışmaları hakkında da kısa bilgi veriyor. Derin kültürlü bir kadın olan eşi Turan Hanımın Batuhan'ın hayatında oynadığı olumlu rol, büyük destek de vurgulanıyor. Bu birinci bölümden, rahmetlinin bir felsefeci, mantıkçı ve semiyotikçi olarak üç uzmanlık dalında şu önemli mesleki eserleri yayımladığını öğreniyoruz: *Batıda Tolerans Fikrinin Gelişimi* (İstanbul 1959. Anıl Yayınevi). *Modern Mantık* (Teo Grünberg'le. Ankara 1970. ODTÜ Yayınları). *Bilim ve Şarlatanlık* (İstanbul 1993. 6 baskı yaptı). *Bilim, Din ve Eğitim Üzerine Düşünceler* (Makaleler. İstanbul 1997. Genişletilmiş 2. baskı 1998. Yapı Kredi Yayınları). *Uçtır Felsefe Öğreniyor* (İstanbul 1998. 2. baskı 1999. Bulut Yayınları).

Batuhan'ın edebî eserleri anı ve ovun türündedir. Yine Yörükân'ın tespitlerine göre, anı türündeki yayımlanmış kitapları şunlardır: *İspanya'da Bir Şato Bir Düşünürün Hatıraları* (İstanbul 2001. Bulut Yayınları). *Bir Zamanlar Bir Turan Vardı* (İstanbul 2001. İş Bankası Yayınları). *Turanın En Mutlu Yılları* (İstanbul 2002. Bulut Yayınları). *Sevili Ölülerim* (İstanbul 2002. Bulut Yayınları). *Almama Yolculuğu* anı ve gezi kitabı yayımlanmayı beklemektedir. *Büyülü Çınar* ve *Mutlu Evlilik* oyunları ise beğenilmiş ve sahneye konulmuştur.

Kitabın ikinci bölümü Batuhan'ın *Batıda Tolerans (Hoşgörü) Fikrinin Gelişmesi* kitabına ayrılmıştır. Yazar, bu eserini 1953-1958 yılları arasında yazmıştı. Üç cilt olarak yazmayı planladığı eserin birinci cildir. Doçentlik tezidir. Bu eserle 1958 yılında doçent olmuştu. 1953 yılında tamamladığı doktora tezi ise Sören Kierkegaard üzerineydi. Batı'da hoşgörü düşüncesinin samimi olmadığı, kendi din ve ulusları dışındaki insanlara hoşgörü duyulmadığını anladıktan sonra eserin ikinci ve üçüncü ciltlerini yazmaktan vazgeçti. 1960 yılında Türk Dil Kurumu Bilim Ödülünü kazanan eserin planında şu ana başlıklar görülmektedir: *Geçmişte ve Günümüzde Tolerans, Sistematik Bölüm: Tolerans Kavramı. Tarihte Tolerans Problemi, Tarihî Bölüm: İlk Çağda Tolerans, Orta Çağ'da Tolerans*. Sayın Yörükân, çok aranan fakat kitaplıklar dışında bulunamayan bu kitabı, yeniden bastırarak çok yararlı bir hizmette bulunmuştur.

Üçüncü bölümde, Batuhan'ın modern mantık, semiyotik, aydınlanma ve hoşgörü konularındaki kitaplarına girmemiş bazı önemli makaleleri bulunuyor. *Dilin Tuzakları. Sentatik Tuzaklar. Semantik Tuzaklar veya Platon'un Kuruntusu, Sosyal Öğretilerde Mythos ve Utopia. Aydınlanma Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler, Entelektüel Kavramı Üzerine. Kime Entelektüel Demeli?, Demokrasi ve Tolerans, Kendini Beğenmişlik ve Toleranssızlık ve Tahakküm Üzerine* başlıklı makalelerinde yazarın derin felsefi bilgisinin yanı sıra irdeleme ve çözümleme gücünü, yeteneğini görüyoruz. Söz konusu makalelerin bir bölümü hiç yayımlanmamış olup Sayın Yörükân sayesinde gün ışığına çıkarılmıştır.

Kitabın sonundaki "Ekler" de 1. Ek Batuhan'ın *Batıda Tolerans Fikrinin Gelişmesi* kitabına hazırlık üzere 17 Ekim-25 Ekim 1953 tarihleri arasında tuttuğu notlardan oluşmaktadır. Sayın Yörükân tarafından bilim dünyamıza sunulmuştur. *Tolerans Meselesiyle İlgili Olarak Üzerinde Durulacak Meseleler* ana başlığı altında *Cevap-*

landırılması Gerekli Meseleler. Toleransla İlgili Meseleler, Fanatizmle İlgili Düşünceler, Fanatizmin Şahlanması, Çifte Hakikat Teorisinin Özü, Fanatizmde Kutsal Yazıların Rolü konularına değinilmiştir.

Ek 2 ve 3 olarak sunulan, 1953'te yazıldığı hâlde yayımlanmamış olan *Blim ve Fanatizm* ile *Akılla İnanç Arasındaki Savaş* makaleleri, bugün de güncelliğini korumaktadır.

Batuhan, değeri ancak 21. yüzyılda anlaşılmış bir felsefeci, mantıkçı ve semiyotikçiydi. Üniversitelerimiz kendisinden öğrenci ve asistan yetiştirmede yeterince yararlanamadı. Ancak, kitapları ve makaleleriyle öğretim üyeleri ve öğrencileri aydınlatmaya devam ediyor. Edebiyat dünyamızda da anı ve oyun yazarı olarak küçümsenmeyecek bir üne sahip. Kendisini ölümünün dördüncü yılında rahmetle anarken, dostu Turhan Yörükân'ı vefası ve bilim dünyasına yeni hizmeti dolayısıyla kutluyoruz.

